

Wacław Umiński

Na ratunek książce : cykl wystaw pokonserwacyjnych w Muzeum Historyczno-Misyjnym Księży Misjonarzy w Krakowie

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 1-2 (24-25), 57-65

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. WAĆLAW UMIŃSKI CM¹

NA RATUNEK KSIĄŻCE – CYKL WYSTAW POKONSERWACYJNYCH W MUZEUM HISTORYCZNO-MISYJNYM KSIĘŻY MISJONARZY W KRAKOWIE

Od kilku lat w Muzeum Historyczno-Misyjnym Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie obok ekspozycji stałej prezentowane są również wystawy czasowe o różnej tematyce. Do jednego z ważnych tematów zaliczyć można prezentację zbiorów bibliotecznych. W roku 2004 miała miejsce wystawa pt. „Skarby Biblioteki Księży Misjonarzy”, na której zaprezentowano unikatowe cymelia Biblioteki jak i rękopisy oraz stare druki wincentyńskie dokumentujące dzieje Zgromadzenia. Kolejna wystawa pt. „Biblie Stradomskie” odbyła się w roku 2005. Zaprezentowano na niej różne wersje biblii i księgi liturgiczne².

W następnych latach wystawy ukazujące bogaty księgozbiór misjonarski skupiły się na prezentacji woluminów poddanych konserwacji. Pierwsza z nich odbyła się od 7 marca do 8 kwietnia 2006, druga zaś miała miejsce w dniach od 19 stycznia do 18 lutego 2008 r. Obydwie wystawy są częścią wieloletniego projektu przygotowane-

¹Misjonarz, nauczyciel akademicki na Wydziale Historii Kościoła PAT, w Instytucie Teologicznym Księży Misjonarzy w Krakowie, dyrektor Archiwum i Biblioteki Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie, kustosz Muzeum Historyczno-Misyjnego Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie.

²Szerzej o wspomnianych wystawach w artykule: Prezentacja zbiorów bibliotecznych w Muzeum Historyczno-Misyjnym Księży Misjonarzy w Krakowie (2004). *FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych* nr 1-2 (18-19), s. 100-106.

go przez bibliotekę, którego zadaniem jest ochrona i konserwacja zabytkowego księgozbioru.

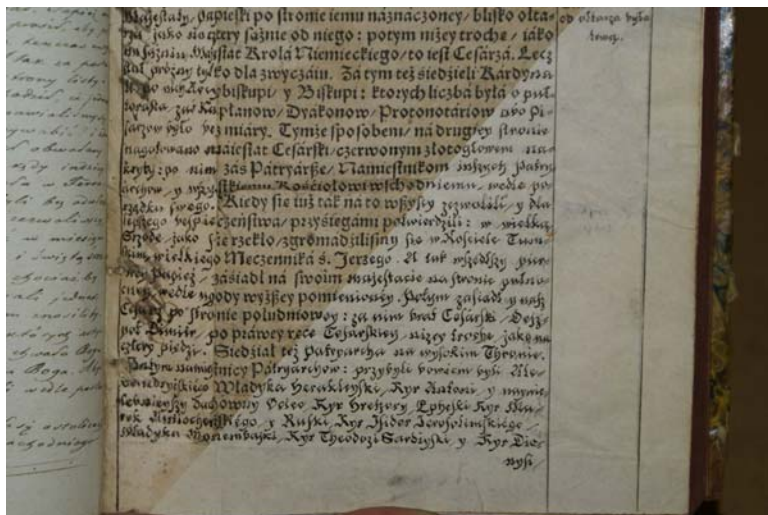
Były one pokłosiem przeprowadzonych prac konserwatorskich w roku 2005 i 2007. Konserwacji zachowawczej poddano łącznie ponad 412 woluminów z głównego księgozbioru Stradomskiego i tzw. księgozbioru kleparskiego. Konserwacja woluminów została wykonana w ramach umowy z Toruńskim Stowarzyszeniem dla Ratowania Książek i Archiwaliów po Powodzi „Pro libris”. Podjęły się jej następujące panie: Agnieszka Ciesielska, Katarzyna Wawrzyniak-Lukaszewicz i Marta Winiarczyk.

Konserwacja doszła do skutku dzięki pomocy zarówno ze strony instytucji państwowych jak i Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księży Misjonarzy. W roku 2005 projekt konserwacji został dofinansowany przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, natomiast w roku 2007 przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Niektóre z książek poddanych konserwacji zdobione były drzeworytami lub miedziorytami, niekiedy iluminowanymi. Zdarzało się, że braki druku w przeszłości uzupełniano ręcznie. Dołączano całe karty lub fragmenty, z pismem będącym niekiedy rekonstrukcją czcionki.

Frag. iluminowanego drzeworytu z Biblii Leopolity z 1561 r.

Przykład dawnej naprawy. Brakujący tekst uzupełniono ręcznie

W ramach prac konserwatorskich oczyszczono wnętrza książek, krawędzie i okładki z kurzu. Oczyszczono skórzane i pergaminowe oprawy, używając preparatu Maroquin oraz specjalistycznego mydła do skór, opartego na lanolinie. Rozdarcia kart, ubytki papieru, wyrwane karty zabezpieczono bibułą japońska, wklejaną mety celulozową i kłajstrem skrobiowym. Pozaginane i pomięte karty nawilżano i prasowano między tekturami.

Uszkodzenia opraw – rozdarcia skóry, pergaminu, rozwarstwienia narożników, odspojenia wyklejek – naprawiono kłajstrem. Do napraw grzbietów i narożników używano klamer z bandaży elastycznych, aby nawilżona klejem skóra mogła wyschnąć we właściwej formie. Po wyschnięciu książki powierzchniowo zabezpieczano warstwą wosku pszczelego i polerowano.

Do kilku bardzo zniszczonych książek wykonano pudełka ochronne z papieru bezkwasowego. Po konserwacji wykonano ponownie dokumentację fotograficzną i sporządzono dokumentację opisową³.

³ Więcej na temat konserwacji zbiorów biblioteki misjonarskiej w artykule pt. „Konserwacja zabytkowego zbioru Biblioteki Zgromadzenia Księży Misjonarzy św. Wincentego a Paulo w Krakowie” w bieżącym numerze biuletynu.

Na obydwu wystawach zaprezentowano ponad połowę obiektów, które poddano konserwacji. Wśród nich na uwagę zasługują Żołtarz Walentego Wróbla z 1540, w którym zniszczony grzbiet uzupełniono skórą.

Psałterz Walentego Wróbla 1540 r.
Wolumin po oczyszczeniu i po uzupełnieniu grzbietu skórą

Na obydwu wystawach prezentowanym książkom towarzyszyła dokumentacja fotograficzna. Podczas pierwszej z nich woluminy w gablotach ułożone były według schematu przyjętego w czasie konserwacji. W każdej z gablot umieszczono zdjęcia, które prezentowały stan przed konserwacją. Wybrane przykłady obiektów po konserwacji pokazują poniższe zdjęcia.

Obiekty po konserwacji zachowawczej

Obiekty po konserwacji zachowawczej

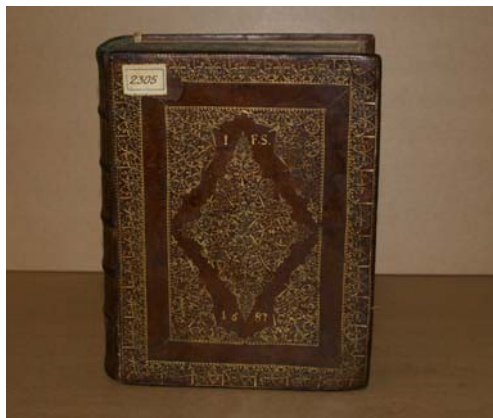

Obiekty po konserwacji zachowawczej

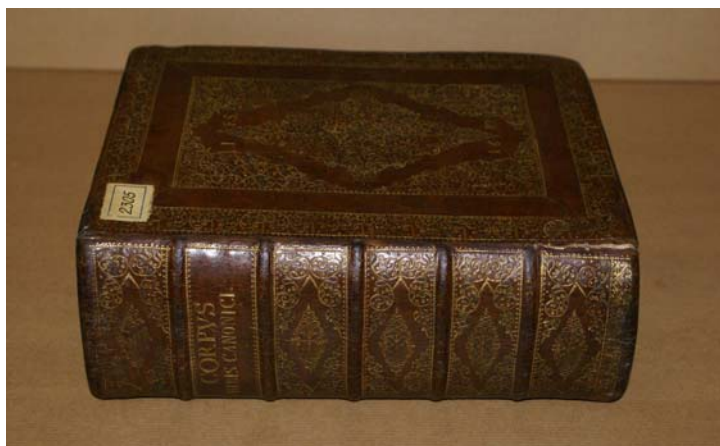

Obiekty po konserwacji zachowawczej

Na drugiej wystawie ułożono książki według określonych problemów konserwatorskich. W wybranych gablotach zaprezentowano woluminy w oprawach pergaminowych i ze skóry. Osobne miejsce zajęły książki zawierające ciekawe proveniencje, oryginalne ilustracje czy ciekawe zapiski. Wybrane przykłady pokazują poniższe ilustracje.

Corpus juris canonici ..., Coloniae Munatianaee 1682. Oprawa skórzana ze złożonym tłoczeniem koronkowym, po konserwacji

Corpus juris canonici, Coloniae Munatianaee 1682. Oprawa skórzana ze złożonym tłoczeniem koronkowym, po konserwacji

Beati Gregorii Papae Operum, T. II, Venetia 1571
Karta tytułowa po konserwacji (widoczny ślad po klejeniu)

Beati Gregorii Papae Operum, T. II, Venetia 1571. Oprawa po oczyszczeniu

Beati Gregorii Papae Operum, T. II, Venetia 1571. Skonsolidowany blok

Autor artykułu zdaje sobie sprawę, że kilka zdjęć z pewnością nie jest w stanie pokazać całego bogactwa księgozbioru zaprezentowanego podczas dwóch wystaw. Należy mieć jednak nadzieję, że może w przyszłości część dzieł poddanych konserwacji zostanie zaprezentowana również w Internecie w wersji elektronicznej.